

FOCUS

Begrafenis van Jozef Bracops, 1966

25 jaar "Rode Leeuwen"

De "Rode Leeuwen" vieren dit jaar hun 25ste verjaardag. Ook het AMSAB wil even stilstaan bij dit jubileum van deze toch wel bijzondere (B.)S.P.-federatie. Niet door nog eens het verhaal te doen van de afscheiding van 1968 zelf (1), maar wel door de voorgeschiedenis ervan eens van naderbij te bekijken. Deze situeert zich uiteraard bijna volledig in de *communautaire* sfeer die zo eigen is aan de jaren '60.

De tot 1968 tweetalige B.S.P.-federatie Brussel ontsnapte niet aan de toenemende spanningen op *communautair* vlak in de jaren '60. En toch zijn deze spanningen niet onmiddellijk aan de oppervlakte gekomen binnen de Brusselse B.S.P. Voor een deel was dat te wijten aan de gematigdheid (Joseph Bracops (2)) of het unitarisme (Paul-Henri Spaak) van haar voornaamste Franstalige leiders. Wanneer Bracops in 1966 overlijdt en Spaak zich datzelfde jaar volledig uit het politieke leven terugtrekt, merken we dat de overige (bijvoorbeeld een Edmond Machtens (3)) of de nieuwe (Henri Simonet) Franstalige leiders meer uitgesproken francofone stellingnames gaan verdedigen. Enerzijds gebeurde dit door het misnoegen van deze figuren over de taalwetten van 1962 - 1963 die de grenzen van de Brusselse regio tot de 19 gemeenten van de agglomeratie beperkten en de vrijheid van het gezinshoofd inzake onderwijstaal aan banden legden. Anderzijds was de meer francofone opstelling van de Franstalige B.S.P.-leiders uit het Brusselse te wijten aan de grote gevoelighed van het B.S.P.-electoraat voor de

communautaire kwestie die naar voor kwam in de verkiezingsuitslagen van 1964 (gemeente) en 1965 (Kamer) in Wallonië en Brussel. Zo was bijvoorbeeld de Brusselse B.S.P. in 1965 de belangrijkste "hofleverancier" van de pas gevormde electorale aanhang van het Front Démocratique des Francophones (F.D.F.) dat meteen drie kamerzetels veroverde terwijl de Waalse B.S.P. 2 zetels verloor aan de Waals-federalistische - en socialistisch geïnspireerde - partijen Parti Wallon des Travailleurs (P.W.T.) en Front Wallon (F.W.) (4).

De hele *communautaire* problematiek van de jaren '60 vond haar oorsprong in 1954 wanneer toenmalig Minister van Binnenlandse Zaken, Piet Vermeulen, de uitslag van de talentelling van 1947 bekendmaakte. Daaruit bleek dat 3 gemeenten rond Brussel (Evere, Ganshoren en Sint-Agatha-Berchem) meer dan 50% Franstalige inwoners telden. Door deze gemeenten bij de Brusselse agglomeratie te voegen (Aanpassingswet van 2 juli 1954), vermeed Vermeulen weliswaar dat ze uitsluitend Franstalig werden (Wet op het Taalgebruik in de Administratie van 1932), maar werkte hij omgekeerd echter ook de verdere uitbreiding van de Brusselse "olievlék" in de hand.

In Vlaanderen ontstond hierna de vrees dat deze olievlék zo mogelijk nog verder zou kunnen uitbreiden tengevolge van de volgende talentelling die op 1 januari 1960 zou plaatsvinden samen met de tienjaarlijkse rijkstelling. Het verzet tegen deze nieuwe telling werd belichaamd door het Vlaams Actiecomité voor Brussel en Taalgrens (V.A.B.T.) dat heel wat Vlaamse gemeentebesturen ertoe overhaalde de talentelling te boycotten. Het V.A.B.T. haalde zijn slag thuis toen de regering Lefèvre-Spaak in 1961 de talentelling van de volkstelling loskoppelde en verdaagde tot Sint-Juttemis (5).

Ook binnen de Brusselse B.S.P.-federatie zorgde de kwestie voor enige discussiestof. Daarbij toonde het Vlaamse kamerlid Fayat zich een heftig tegenstander van de talentelling en vroeg hij de definitieve vastlegging van de taalgrens (ook die van Brussel) (6). Zijn opponent was Joseph Bracops (burgemeester van Anderlecht en eveneens volksvertegenwoordiger) die oordeelde dat het vastleggen

van de taalgrens de antipode was van verzoening en vrijheid. De Franse stuwung was niet artificieel maar integendeel het logisch gevolg van louter economische en sociale factoren (7).

Op 3 november 1960 aanvaardde de Federale Raad van de B.S.P. een memorandum waar beiden zich achter konden scharen aangezien voor de federatie :

1. de talentelling geen onmiddellijke administratieve gevolgen meer mocht hebben (alleen een nieuwe wet met een dubbele meerderheid kon iets wijzigen aan de administratieve situatie van de Brusselse agglomeratie en de randgemeenten met een speciaal statuut);

2. aan de grenzen van de agglomeratie niet meer geraakt kon worden terwijl er omgekeerd in 8 randgemeenten rond Brussel met een Franstalige minderheid van 20%, een extern tweetalige regime moest komen;

3. binnen de Brusselse agglomeratie het principe van de ééntalige ambtenaar en tweetalige diensten moest vooropgesteld worden (8).

Deze "nègre-blanc" resolutie werd door de feiten (met name het uit- en later afstellen van de talentelling) al gauw achterhaald maar is als tekst vooral belangrijk als uiting van de toen nog aanwezige - en verregaande - compromisbereidheid van Vlamingen en Franstaligen in de federatie.

De "Staking tegen de Eenheidswet" en de daaruit resulterende oprichting van de Mouvement Populaire Wallon (M.P.W.) zullen vanaf 1961 aan het Waals federalisme echter nieuwe impulsen geven die de Vlaams-Waalse tegenstellingen in hun geheel deden toenemen. De Vlaamse "Marsen op Brussel" in 1961 en 1962 door het V.A.B.T. georganiseerd, verscherpten die tegenstellingen alleen maar.

De na de verkiezingen van 1961 gevormde "travallistische" regering Lefèvre-Spaak wou hieraan tegemoetkomen met de taalwetten van 1962 - 1963.

Reeds in haar regeringsverklaring van 2 mei 1961 beloofde de regering op communautair vlak een definitieve vastlegging van de taalgrens, een oplossing voor het probleem van de Brusselse randgemeenten, de uitvoering van de tienjaarlijkse rijkstelling in 1961 met daaruit resulterend een zetelaanpassing in de Kamers, taalevenwicht in de centrale besturen, de oprichting van cultuurraden, de splitsing van het Ministerie van Nationale Opvoeding en Cultuur en de voorbereiding van de grondwetsherziening (aangezien deze regering geen constituante was) (9).

De eerste taalwet (31 oktober 1962) legde de Vlaams-Waalse taalgrens vast waarbij vooral de overheveling van de Voerstreek van Luik naar Limburg onder de Waalse socialisten voor enige wrevel zorgde. In de Senaat vroegen 6 Franstalige B.S.P.-senatoren, waaronder de

Brusselaars Janne (10) en Machtens, om via een volksraadpleging het probleem Komen-Moeskroen en de Voerstreek op te lossen. Uiteindelijk onthield enkel Janne zich bij de stemming van de taalwet.

De tweede taalwet behandelde de taalregeling voor Brussel en de randgemeenten en de taalwetgeving in bestuurszaken. Daarbij vroegen de Franstaligen taalfaciliteiten in de Vlaamse randgemeenten.

In het vooruitzicht van deze taalwet had de Federale Raad van de Brusselse B.S.P. een commissie opgericht, samengesteld uit het uitvoerend bestuur van de federatie aangevuld met Janne, Pierson (11) en Vermeylen. Deze commissie stelde een Brussels optieontwerp op dat op 7 februari 1963 door de Federale Raad werd goedgekeurd. Het centrale idee in dit optieontwerp was dat Brussel als economische en socio-culturele regio in de toekomst zijn belangen moest kunnen blijven verdedigen. De federatie aanvaardde elke functionele verbetering op politiek, administratief en economisch gebied, maar kante zich tegen iedere formule die de ontwikkeling van de economie in gevaar zou brengen. Uitgaande van dit idee vond men het onaanvaardbaar dat Brussel zou beperkt blijven tot de 19 gemeenten van de agglomeratie en zou beroofd worden van iedere normale uitbreidingsmogelijkheid. De grenzen van Brussel moesten vastgelegd worden op een manier waarop men dat ook zou doen voor andere stads- of industriegebieden van het land, door rekening te houden met de economische, culturele en maatschappelijke behoeften van zijn bevolking (12). Op dit ogenblik stelde de Brusselse B.S.P.-federatie op een voorzichtige wijze de onvoorwaardelijke begrenzing van Brussel tot de 19 gemeenten van de agglomeratie in vraag. In de geest van dit ontwerp moesten er minstens taalfaciliteiten komen in de randgemeenten rond Brussel.

De allesoverheersende vraag met betrekking tot het wetsontwerp was uiteraard in hoeveel randgemeenten er faciliteiten moesten komen. Daarover verschilden de regeringsonderhandelaars van C.V.P. en B.S.P. van mening. De eerste partij wou faciliteiten in maar 11 (8 Vlaamse en 3 Waalse), de Brusselse B.S.P. wou er in 16 (Vlaamse) randgemeenten. De druk van de Vlaamse pressiegroepen binnen de C.V.P. om het ontwerp in zijn geheel af te wijzen, maakte dat de regering zelf de zaak naar zich toetrok en op 6 juni 1963 keurde de kabinetsraad een nieuw compromis goed dat het kiesarrondissement Brussel opsplijste in een ééntalig Vlaams arrondissement Halle-Vilvoorde en een tweetalig arrondissement Brussel-Hoofdstad. Dat laatste arrondissement omvatte de 19 gemeenten van de agglomeratie en 6 nieuwe tweetalige randgemeenten uit de Vlaamse rand rond Brussel (13). De Federale Raad van de Brusselse B.S.P. van 15 juni

De oprichting van de Mouvement Populaire Wallon (MPW) gaf nieuwe impulsen aan het Waals federalisme

keurde dit voorstel eenparig goed.

De Vlaamse vleugel van de C.V.P. verwierp het echter en Eerste Minister Théo Lefèvre bood de koning het ontslag van zijn regering aan. De koning weigerde dit ontslag te aanvaarden waarop de onderhandelaars van de beide regeringspartijen zich op 5 juli 1963 in het politiek conclaaf van Hertoginmedal terugtrokken.

Het hieruit resulterende nieuwe compromis maakte van de zes randgemeenten in kwestie een afzonderlijk administratief geheel met een eigen arrondissementscommissaris. De functie van vice-gouverneur van Brabant werd gecreëerd om toe te zien op de toepassing van de taalwet. Ook werd de "Vaste Commissie voor taaltoezicht" opgericht. Voor het V.A.B.T. was dit compromis onaanvaardbaar, maar dat belette niet dat de wet op 12 juli in de Kamer en op 25 juli in de Senaat werd goedgekeurd (14).

Tot slot was er ook nog een derde taalwet (Larock-Van Elslande) betreffende het taalgebruik in het onderwijs. Deze wet (30 juli 1963) verhoogde het aantal lessen in de tweede taal en voorzag in een controle op de taalverklaring van het gezinshoofd te Brussel (15). Deze voorstellen werden door de Federale Raad van de Brusselse B.S.P. wel aanvaard, maar niet eenparig (24 ja, 6 neen en 1 onthouding). Afsproken werd dat de socialistische mandatarissen van de federatie in Kamer en Senaat de wet zouden goedkeuren. Senator J. Franck (16) zou er wel op wijzen (24 juli 1963) dat de wet een aanslag was op de vrijheid van het gezinshoofd.

Buiten deze taalwetten had de regering in haar regeringsverklaring ook de intentie geuit een grondwetsherziening voor te bereiden. De discussie hierrond werd opengetrokken naar de liberalen toe middels de "Ronde-Tafel-Conferentie" die georganiseerd werd vanaf 14 januari 1964. De basisteksten voor deze gesprekken werden geleverd door een politieke werkgroep die in oktober 1962 door de Ministerraad werd opgericht.

Nog voor de "Ronde-Tafel-Conferentie" keurde het Buitengewoon Nationaal Partijcongres van de B.S.P. van 15 en 16 november 1963 het zogenaamde "Vergelijk der Socialististen" goed. Dit vergelijk aanvaardde het principe van economische decentralisatie via de oprichting van gewestelijke ontwikkelingsmaatschappijen en het invoeren van culturele autonomie via cultuurraden. Op institutioneel vlak werd geopteerd voor het stelsel van de tweeledige meerderheid per taalgroep voor nader te omschrijven, voorbehouden materies die de Vlaamse of Waalse belangen aangingen. Eén dag vóór het congres keurde de Brusselse B.S.P.-federatie het vergelijk met een zeer ruime meerderheid goed.

Op de "Ronde-Tafel-Conferentie" kwamen de onderhandelende partijen bijna tot een akkoord inzake de grond-

wetsherziening. Dit mogelijk akkoord werd echter opgeblazen door de Brusselse liberalen die daarin de bevestiging zagen van de begrenzing van Brussel tot de 19 gemeenten van de agglomeratie; het werd dan enkel door C.V.P. en B.S.P. ondertekend op 26 januari 1965, en omvatte het volgende :

- de oprichting van een "Vaste Commissie voor de verbetering van de gemeenschapsbetrekkingen", die in taalopzicht op paritaire wijze zou zijn samengesteld. Deze Commissie zou als opdracht hebben aan het parlement voorstellen te doen om de betrekkingen tussen de gemeenschappen te bevorderen en een "statuut" uit te werken, dat de Brusselse agglomeratie in staat moest stellen haar functie van "hoofdstad van België" en "hoofdstad van Europa" te vervullen;

- toevoeging aan de tekst van de grondwet van een artikel 3 bis, dat de vier taalgebieden - het Nederlandse, Franse, Duitse en de tweetalige Hoofdstad-Brussel - erkent en een wijziging van de wetgeving hieromtrent slechts mogelijk maakt, indien de helft plus één van de betrokken taalgroep hiermede akkoord gaat;

- toevoeging aan de grondwet van een artikel 38 bis, waardoor het mogelijk wordt dat een gekwalificeerde meerderheid van een bepaalde taalgroep voor een wetsontwerp of wetsvoorstel, dat zij schadelijk acht voor de betrekkingen tussen de twee nationale gemeenschappen, een bijzondere procedure kan eisen;

- erkenning van de culturele autonomie van de twee gemeenschappen en daarom de oprichting van twee Cultuurraden;

- administratieve decentralisatie en economische deconcentratie;

- aanpassing van de grondwet aan de internationale en supranationale gezagsorganen;

- bepanking van het aantal kamerleden tot 212 en het aantal senatoren tot 178 (106 rechtstreeks gekozen, 48 provinciale en 24 gecoöpteerde senatoren) (17).

De hele taalproblematiek in het algemeen en de taalwetten van 1962 - 1963 in het bijzonder speelden een belangrijke rol in zowel de gemeenteraadsverkiezingen van 1964 als de parlementsverkiezingen van 1965 waarbij de regeringspartijen C.V.P. en B.S.P. tot tweemaal toe een klinkende nederlaag leden.

Niet onbelangrijk in 1964 was daarbij de openlijke afkeuring door het M.P.W. van het "Vergelijk der Socialististen". Deze Waalse socialistische drukkingsgroep riep daarbij op alleen te stemmen voor kandidaten die de M.P.W.-doelstellingen onderschreven. Aan de kandidaten werd gevraagd een petitionnement te ondertekenen waarin men opriep te wachten met de door de Vlamingen geëiste zetelaanpassing tot na de verkiezingen van 1969 en het in-

Brussel, omgeving Grote Markt op 5.1.1961

schrijven van het referendum op volksinitiatief in de grondwet. Naar Brussel toe vroeg men onder meer een engagement voor het bijeenroepen van een Brusselse assemblée, het bevorderen van de Franse cultuur, het verdedigen van de vrije keuze van het gezinshoofd voor de onderwijstaal van zijn kinderen te Brussel en van de externe tweetaligheid in de gemeentelijke diensten uit het Brusselse. In Brussel werden deze eisen onderschreven door alle K.P.-lijsten, de Etterbeekse Union Démocratique et Francophone, heel wat liberale en enkele christendemocratische en socialistische kandidaten.

Alle belangrijke partijinstanties, van het partijbureau (op 23 maart 1964) tot Léo Collard, partijvoorzitter (op 16 juni 1964) keurden het M.P.W.-initiatief af en bevestigden samen met het Federaal Bureau en het Congres van de Brusselse B.S.P. (op 2 juli 1964) dat alleen het socialistisch programma als basis voor de socialistische kandidaten (van de federatie) kon gebruikt worden.

De Brusselse B.S.P. verloor in 1964 ruim 50.000 stemmen in de 19 gemeenten van de agglomeratie (terwijl de B.S.P. in Halle-Vilvoorde standhield) ten voordele van de Brusselse liberalen en francophone scheurlijsten en in iets mindere mate ten voordele van de communisten. De reactie vanuit de federatie was dubbel. Enerzijds werd de nederlaag - door federaal secretaris Freddy Legrand - toegeschreven aan de drukingsgroepen ("Links", "La Gauche" en M.P.W.) en anderzijds aan de taalproblematiek.

Zo werden nog voor het "Congres van de Onverenigbaarheden" (12 en 13 december 1964) de ondervoorzitter (Camille Mottard) en de secretaris (Joseph Desamory) van de Brusselse M.P.W.-regionale uitgesloten.

Daarnaast werd voorgesteld om het programma van de

federatie, met het oog op de verkiezingen van 1965, aan te passen in de richting van de eisen van de Franstalige Brusselaars. Federaal secretaris Freddy Legrand stelde op een vergadering van de socialistische volksvertegenwoordigers en senatoren zelfs voor dat alle kandidaten voor de verkiezingen van 1965 zich gezamenlijk voor de "Liberté du père de famille" zouden uitspreken. Fayats weigering om dit te doen maakte dat de federatie geen unanieme toezegging inzake de "Vrijheid van het gezinshoofd" kon voorleggen.

hetgeen Fayat zag als één van de oorzaken voor de achteruitstelling van de Vlaamse kandidaten bij de Brusselse poll van 1965 (18). Ook bij de Brusselse C.V.P. speelde de taalpolitiek een belangrijke rol. Arthur Gilson, die de ontwerpen van de eerste twee taalwetten had ingediend, werd naar een onverkiesbare 13de plaats gepolld, maar werd door zijn voorkeurstemmen uiteindelijk toch verkozen.

Tijdens de verkiezingen maakte het F.D.F. voor het eerst zijn opwachting. Het F.D.F. was een pluralistische partij opgericht vanuit de drukingsgroepen "Rassemblement pour le droit et la liberté" en "Front pour la défense de Bruxelles", tegen de taalwetten van 1962 - 1963 en slurpte verscheidene Franstalige scheurlijsten op die een jaar eerder ontstaan waren naar aanleiding van de gemeenteraadsverkiezingen. De partij was de grote overwinnaar te Brussel. In één klap veroverde zij drie kamerzetels. Ook de Brusselse liberalen, die een specifiek francofoon programma te Brussel verdedigden wonden fors (van 6 naar 11 zetels). C.V.P. (-2 zetels) en B.S.P. (-4 zetels) leverden zwaar in. De B.S.P. verloor maar liefst een derde van haar kiezers van 1961 (-116.000 stemmen). Opnieuw situeerde het verlies zich voornamelijk in de in hoofdzaak Franstalige kieskantons, hetgeen de tendens bij een aantal Franstalige socialistische leiders om nog dichter aan te leunen bij uitgesproken francophone standpunten weer deed toenemen. Deze tendens werd in 1966 zo mogelijk nog versterkt wanneer Spaak als minister, en in de Brusselse B.S.P., al zijn functies neerlegt en Bracops na zijn overlijden als burgemeester van Anderlecht wordt vervangen door de zeer francofiele Henri Simonet. Deze verklaarde in "Le Soir" van 13 november

1966 onomwonden dat voor hem de verfransing van Brussel een onomkeerbaar fenomeen was waaraan de taalwetten van 1962 - 1963 niets konden veranderen.

Eerder al hadden andere Frans-talige leiders van de Brusselse federatie (zoals Cudell (19), Machtens, Wiard (20) en Franck) zich bij diverse gelegenheden uitgesproken tegen de taalwetten van 1962 - 1963, voor de uitbreiding van Brussel en voor de vrijheid van het gezinshoofd, hetgeen federaal voorzitter Frans Gelders ertoe aanzette op het einde van

1965 zijn ontslag in te dienen. Pas na aandringen van Collard en Van Eynde, en op voorwaarde dat de Frans-talige leiders bovenstaande uitspraken niet meer buiten de partijstructuren om zouden doen, nam hij zijn vroegere functie weer op.

Wanneer Edmond Machtens op de federale raad van de Brusselse B.S.P.-federatie van 1 april 1967 een resolutie liet goedkeuren waarin voor de vrijheid van het gezinshoofd werd gepleit (21), was voor Gelders de maat opnieuw vol en nam hij definitief ontslag.

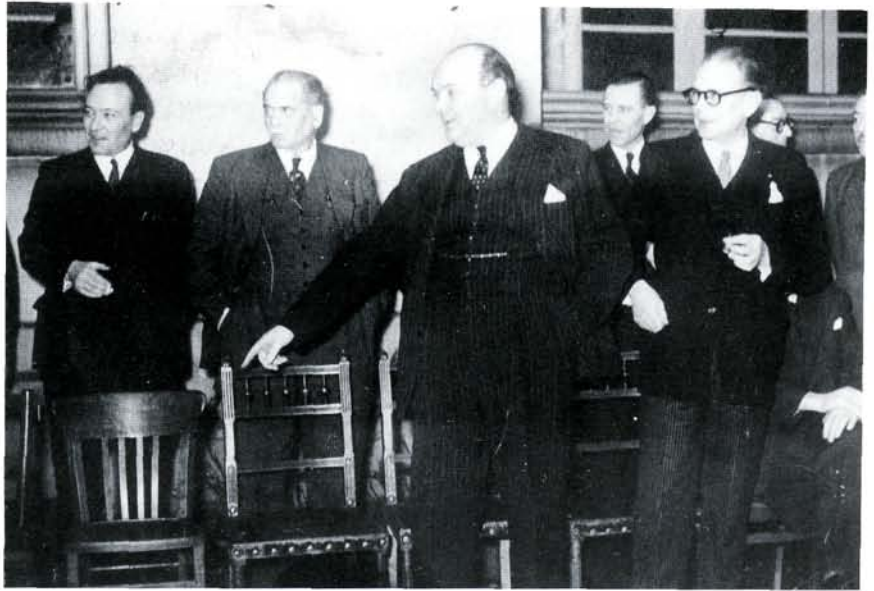
De anti-Vlaamse houding van de Franstalige leiders van de Brusselse B.S.P. bereikte rond deze periode haar hoogtepunt en werd een jaar later bekroond met het wegpollen van de Vlaamse kandidaten Fayat en Gelders naar onverkiesbare plaatsen op de Brusselse B.S.P.-kamerlijst voor de parlementsverkiezingen van 1968. De daarop volgende weigering om hen alsnog een verkiesbare plaats te geven op de lijst was de concrete aanleiding tot de vorming van de "Rode Leeuwen", eerst als afzonderlijke Vlaamse socialistische verkiezingslijst in het Brusselse en pas later als afzonderlijke B.S.P.-federatie.

Deze bijdrage is een samenvatting van het artikel dat ik samen met Wouter Bracquené schreef voor een "Liber Memorialis" over 25 jaar "Rode Leeuwen" uitgegeven door het SP-kanton Brussel. (L.P.)

(1)Dat verhaal is voldoende gekend door de werken van : F. DIELENS, 1968 - 1988, 20 jaar Rode Leeuwen. Ontstaan en evolutie van de S.P.-Federatie Brussel-Halle-Vilvoorde, 1988, 51 p.

H. FAYAT, Volharding. Antwerpen, Standaard, 1988, 576 p.

M. GALLE, De Rode Leeuwen, in : Encyclopedie van de Vlaamse Beweging. Tiel-Amsterdam, Lannoo, 1975, deel II, pp. 1336 - 1337. / D. LAMMENS, De Vlaamse S.P. in het Kiesarrondissement Brussel, in : Socialistische Standpunten, (17)

Piet Vermeylen met Achilles Delattre, Paul Henri Spaak en Paul Struye (1947)

1970, nr. 4, pp. 229 - 245. / E. MAES, De Rode Leeuwen, in : De Nieuwe Maand, (23) 1980, nr. 1, pp. 86 - 90.

Vermelden wij tot slot ook nog dat het AMSAB met het archief van Hendrik Fayat over documenten beschikt die zowel de voorgeschiedenis als de geschiedenis zelf van de "Rode Leeuwen" omvatten.

(2)Joseph Bracops (1900 - 1966) was vanaf 1946 gemeenteraadslid en burgemeester van Anderlecht. In datzelfde jaar werd hij ook voor de eerste maal verkozen tot volksvertegenwoordiger, hetgeen hij bleef tot aan zijn overlijden in 1966.

(3)Edmond Machtens (1902 -) was achtereenvolgens gemeenteraadslid (1932), schepen (1938) en burgemeester (1938) van Sint-Jans-Molenbeek. Vanaf 1946 zetelde hij ook in de Senaat. In 1971 werd hij tevens lid en schepen van de Brusselse agglomeratieraad.

(4)Later gingen P.W.T. en F.W. samen op in het Rassemblement Wallon dat in de vroege jaren 1970 heel wat succes kende en in 1974 toetrad tot de regering Tindemans I (1974 - 1977).

(5)Inzake de actie van het V.A.B.T. leest men het best : L. Haagdorens, De mobilisatie van het "Vlaams Actiecomité voor Brussel en Taalgrens" voor de marsen op Brussel, in Taal en Sociale Integratie, Brussel, V.U.B., 1986, VIII, pp. 85 - 113.

(6)H. Fayat, Nu of Nooit, in Vooruit, 14 juni 1960.

(7)J. Bracops, Taalproblemen en Belgisch socialisme of van August Vermeylen tot Camille Huysmans, in Socialistische Standpunten, 1960, pp. 570 - 577.

(8)Jaarverslag van de Brusselse B.S.P.-federatie, 1960 - 1961, Brussel, B.S.P., 1961, pp. 25 - 26.

(9)T. Luyckx, Politieke geschiedenis van België, Antwerpen, Elsevier, 1969, p. 460.

(10)Henri Janne (1908 -) was als doctor in de letteren en wijsbegeerte hoogleraar aan de Université Libre de Bruxelles (U.L.B.). Tussen 1956 en 1958 was hij bovendien rector van de U.L.B. Tussen 1961 en 1965 was hij gecoöpteerd senator en in 1963 vervangde hij de ontslagnemeende Victor Larock als minister van Nationale Opvoeding en Cultuur tot 1965.

(11)Marc-Antoine Pierson (1908 -) was doctor in de rechten en erehoogleraar aan de U.L.B. Vanaf 1952 is hij gemeenteraadslid van Brussel en vervangt hij in de Kamer de overleden L. Meysmans. Hij bleef volksvertegenwoordiger tot 1968 waarbij hij

van 1962 af ook nog voorzitter was van de socialistische kamerfractie. Tussen 1965 en 1966 werd Pierson minister van Economische Zaken en in 1968 werd hij voor eerste maal gecoöpteerd in de Senaat.

(12)Jaarverslag van de Brusselse B.S.P.-federatie, 1962 - 1963, Brussel, B.S.P., 1963, p. 33.

(13)Deze waren en zijn : Kraainem, Wemmel, Drogenbos, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode en Wezembeek-Oppem

(14)T. Luyckx, Op. cit., p. 478.

(15)Ibid., p. 478.

(16)Jacques Franck (1910 -) was achtereenvolgens gemeenteraadslid (1946), schepen (1952) en burgemeester van Sint-Gillis. In 1961 werd hij een eerste maal verkozen tot senator. In 1971 werd hij ook nog verkozen tot lid van de Brusselse agglomeratieraad.

(17)Ibid., p. 484.

(18)H. Fayat, Op. cit., pp. 7 - 9.

(19)Guy Cudell (1917 -) werd in 1946 gemeenteraadslid en schepen van Sint-Joost-ten-Noode. Sinds 1952 is hij ook burgemeester van deze Brusselse gemeente. In 1954 werd hij voor het eerst verkozen tot lid van de Kamer. In 1971 werd ook hij lid van de Brusselse agglomeratieraad.

(20)Joseph Wiard (1913 -) werd in 1948 gemeenteraadslid en schepen van Elsene (tot 1964). Vanaf 1954 was hij senator voor het arrondissement Brussel.

(21)Jaarverslag van de Brusselse B.S.P.-federatie, 1966 - 1967, Brussel, B.S.P., 1967, p. 14.

Hendrik Fayat (St.-Jans-Molenbeek, 28.06.1908) : Rode Leeuw in het teken van Artevelde.

Als zoon van een Brusselse socialist - zijn vader was één van de eerste leden van de socialistische bediendenvakbond - engageerde Fayat zich reeds vroeg in de socialistische beweging. Hij was pas 16 toen hij zich aansloot bij de Socialistische Jonge Wachten die hem twee jaar later afvaardigden naar het bestuur van de plaatselijke politieke afdeling van de B.W.P.

Toen reeds was hij bekend als één van de weinige Brusselse socialisten die consequent altijd Nederlands sprak. Aan de Université Libre de Bruxelles, waar hij vanaf 1929 rechten studeerde, richtte hij, samen met Maurits Naessens en Jef Rens, een aparte Vlaamse Federatie voor Socialistische Studenten op. In 1933 was hij medestichter van het Vlaams Verbond voor Brussel dat ijverde voor de bevordering van het Nederlands in de hoofdstad.

In 1935 zorgde hij voor enige opschudding aan de Brusselse balie omdat hij als advocaat zijn stageverslagen in het Nederlands indiende, met als gevolg dat hij onmiddellijk tot bestuurslid van het Vlaams Pleitgenootschap werd verkozen.

Rond die periode ging hij zich ook binnen de socialistische beweging als overtuigd vlaamsgezinde profileren. Zo bracht hij op het eerste Vlaams socialistisch congres in 1937 een referaat over het taalvraagstuk en het geval Brussel en in 1938 en 1939 organiseerde hij, samen met Maurits Naessens, de socialistische Guldensporenviering

te Kortrijk. Ook zijn artikels in het socialistisch dagblad Vooruit, waaraan hij sinds 1938 geregeld meewerkte, getuigden van zijn Vlaamse bewogenheid.

In 1945 was hij één der stichters van het Vermeylenfonds en een jaar later ook van het Comité ter Bevordering van het Vlaams Leven te Brussel, de opvolger van het Vlaams Verbond voor Brussel. In 1946 werd hij lid van de Commissie voor Taaltoezicht. Samen met de Nederlandse hoogleraar Pieter Geyl organiseerde hij tussen 1952 en 1958 vijf Vlaams-Nederlandse socialistische congressen. Als reactie op de publikatie van de talentelling in 1954 die een merkkelijke achteruitgang van de Vlaamse aanwezigheid in de Brusselse agglomeratie aantoonde, nam hij het initiatief tot de oprichting van een August Vermeylenkring te Brussel. Andere leden waren onder meer Nic Bal, Piet Vermeylen en Frans Gelders. Vijftwintig jaar lang zou Fayat voorzitter blijven van deze socialistisch georiënteerde kring.

Ook als parlementslid - Fayat deed zijn intrede in de Kamer bij de eerste naoorlogse parlementsverkiezingen van februari 1946 - ontpopte hij zich vlug als voorvechter van de Vlaamse zaak.

Hij nam verschillende ministeriële posten waar, met name als minister van Buitenlandse Handel (1957 - 1958 en 1968 - 1971), als adjunct-minister van Buitenlandse Zaken (1961 - 1965), als minister-staatssecretaris voor Europese Zaken (1965 - 1966), als staatssecretaris voor Buitenlandse Handel (1972) en als staatssecretaris voor het Havenbeleid (1973). Zijn meest ingrijpende maatregel als minister was het uitwerken van twee wetten met het oog op de vernederlandsing van het diplomatieke corps (1). Het werd hem in Franstalige kringen trouwens niet in dank afgenomen dat hij op internationale bijeenkomsten ofwel Nederlands, ofwel Engels, en zeer zelden Frans sprak.

Ook binnen zijn eigen socialistische federatie werd hij meer en meer als een lastpost beschouwd. Onder druk van het dreigende electorale succes van het F.D.F. nam de spanning tussen Franstaligen en Vlamingen daar immers steeds scherpere vormen aan. De slechte beurt die de Brusselse socialisten hadden gemaakt bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1964 werd toegeschreven aan de misnoegdheid van de Franstalige kiezers over de taalwetgeving-Gilson. Vóór de verkiezingen van 1965 werd door de socialistische parlementairen uit het Brusselse dan ook besloten tegemoet te komen aan de Franstalige eis voor vrijheid van het gezinshoofd in de keuze van de onderwijstaal voor zijn kinderen. Toen Fayat als enige weigerde deze kiesbelofte te onderschrijven, werd hij als persona non grata bij de poll van 1965 van de vierde naar de achtste plaats verdrongen. Door zijn groot aantal voor-

keurstemmen werd hij toch herverkozen.

De anti-Vlaamse stemming werd nog manifester bij de verkiezingen van 1968, toen alle Vlaamse parlements kandidaten naar een onverkiesbare plaats werden verdrongen, met uitzondering van Frans Gelders voor de Kamer en Piet Vermeylen voor de Senaat.

Na een mislukte verzoeningspoging met de Fédération Bruxelloise werd onder impuls van Gelders en Fayat, op een bijeenkomst van de Vlaamse socialisten te Vilvoorde, dan ook besloten een aparte lijst in te dienen. Zij werden hierbij gesteund door Piet Vermeylen, die nochtans zelf een verkiesbare plaats had gekregen op de officiële senaatslijst. De lijst van de "Rode Leeuwen" behaalde 46.000 stemmen en het trio Fayat, Gelders en Vermeylen werd effectief verkozen. Een jaar later werden de Rode Leeuwen officieel erkend als Vlaamse B.S.P.-federatie van Brussel-Halle-Vilvoorde. Als "kopman" van de Rode Leeuwen werd Fayat bijna vanzelfsprekend de eerste voorzitter van de autonome federatie.

Bij de verkiezingen van 1971 verdween Fayat uit het Parlement. De Rode Leeuwen verloren slechts 0,2 % van de stemmen maar door een ongunstige apparentering werd alleen lijsttrekker Frans Gelders herverkozen. Vermeylen kon opgevestigd worden als gecoöpteerd senator. Naar eigen zeggen dacht men eraan Fayat bij de volgende verkiezingen van 1974 terug als kandidaat voor te stellen, omdat Vermeylen en Gelders wegens de leeftijdsgrens niet meer in aanmerking kwamen. Dit voorstel zou echter door de overgrote meerderheid van de afdelingen buiten Brussel verworpen zijn. Naar zijn mening was deze drievoudige onthoofding de oorzaak van het verlies dat de Rode Leeuwen leden bij deze verkiezingen.

Fayat bleef wel voorzitter van de Rode Leeuwen tot in 1977. Tot voor enkele jaren schreef hij nog geregeld bijdragen over de Vlaamse zaak. In 1991 werd hem de Taaluniepenning toegekend voor zijn Vlaams engagement. Een engagement dat hem zeker parten heeft gespeeld in zijn politieke carrière. Iemand met de allure van Fayat had zeker een topministerie kunnen beheren... (P.V.)

(1)Over de Vlaamse strijd voor de vernederlandsing van de diplomatie en de rol van Fayat hierin werd in 1992 een licentiaatsverhandeling geschreven door Pascal De Groot. Dit werk bevindt zich in de AMSAB-bibliotheek.

Piet Vermeylen (Ukkel, 08.04.1904 - Ukkel, 30.12.1991) : het gulzige leven van een rode leeuw.

Evenals Fayat engageerde **Vermeylen** zich zeer vroeg in de politiek. Amper 17 jaar oud trad hij toe tot de pas opgerichte Kommunistische Partij. Als medewerker van Le Drapeau Rouge kwam hij trouwens geregeld in aan-

varing met zijn vader, eminent cultuurhistoricus en overtuigd socialist August Vermeylen. Wat hij met zijn vader echter gemeen had, was zijn vlaamsgezindheid. Zijn eerste artikel in "L'Exploité" bevatte een oproep om bij het communisme de Vlaamse strijd niet te vergeten.

Na zijn studies - hij studeerde rechten en politieke en economische wetenschappen - kwam hij 1927 als stagiair terecht bij advocaat Beaucarne te Oudenaarde. Toen Vermeylen bij de Bormsverkiezing in 1928 besloot campagne te voeren tegen Paul Baelde, de schoonbroer van zijn werkgever, stapte hij op. Hij ging werken bij een advocaat aan de Brusselse balie, waar hij later zelf een advocatenpraktijk opbouwde. Hij was zowel lid van de Conférence du Jeune Barreau als van het Vlaams Pleitgenootschap waarvoor hij in 1931 de openingsrede hield over de vervlaamsing van de rechtspleging.

Bij de eerste zuiveringsoperaties in de Sovjet-Unie in 1930, verliet Vermeylen de K.P. De definitieve breuk kwam echter pas in 1938 toen hij overstapte naar de B.W.P. Onmiddellijk na de oorlog volgde hij zijn overleden vader op als gecoöpteerd senator. Bij de eerste naoorlogse parlementsverkiezingen van 1946 werd hij rechtstreeks verkozen tot senator voor Brussel-Halle-Vilvoorde.

Hij zetelde ook lange tijd in de regering : in 1946 als minister van Oorlogsschade, van 1947 tot 1949 en van 1954 tot 1958 als minister van Binnenlandse Zaken, van 1961 tot 1965 als minister van Justitie, en van 1968 tot 1971 als minister van Nationale Opvoeding. Tijdens zijn tweede ambtsperiode als minister van Binnenlandse Zaken werd hij geconfronteerd met de gevolgen van de talentelling van 1947. Een aantal resultaten daarvan waren nog steeds niet gepubliceerd omdat ze voor de Vlamingen nadelig waren of omdat ze werden betwist. Reeds in 1952 had Vermeylen als parlementair, samen met de liberaal A. Lilar, bij de toenmalige katholieke minister L. Moyersoën tevergeefs aangedrongen op de publikatie van de cijfers. Eenmaal zelf minister hakte hij dan ook de knoop door en maakte hij de uitslagen bekend. Die vielen zeer nadelig uit voor een zevental gemeenten die op basis van de wet van 1932 ofwel een Franstalig regime kregen met faciliteiten voor de Vlamingen ofwel zelfs volledig Franstalig werden omdat de Vlaamse minderheid er beneden de 30 % was gezakt. Om het statuut van de Vlamingen in de betrokken gemeenten te beschermen, diende Vermeylen onmiddellijk een wetsontwerp in dat vrijwel zonder protest werd goedgekeurd. Vermeylen was trouwens één der medeoprichters van de Vermeylenkring in Brussel die in 1954 was gesticht als reactie op de publikatie van de talentelling.

Hoewel hij binnen de socialistische partij als een eerder

gematigd vlaamsgezinde werd beschouwd, koos hij in 1968 de zijde van de Vlaams-Brusselse socialisten in het conflict met de partijleiding. Hij deed dit niet zonder aarzelen en was dan ook overtuigd dat de Rode Leeuwen geen mandaat zouden in de wacht slepen. Tot zijn verbazing werden de verkiezingen een succes voor de scheurlijst en werd hijzelf opnieuw rechtstreeks verkozen. Bij de volgende verkiezingen van 1971 verloor Vermeylen wel zijn zetel als rechtstreeks verkozen senator, maar hij werd gecoöpteerd. In 1974 besloot hij, gezien de leeftijdsgrens, zich niet langer kandidaat te stellen, net zoals Frans Gelders. Aan de drie aanvoerders van de B.S.P.-lijst werd wel voorgesteld als lijstduwers te fungeren, wat door Gelders en Vermeylen werd aanvaard maar door Fayat pertinent werd geweigerd. Ook na zijn parlementaire carrière bleef Vermeylen actief op het politiek-maatschappelijk vlak. Zo speelde hij een belangrijke rol op het ideologisch congres van de B.S.P. van 1974 en vanaf 1976 maakte hij deel uit van de Raad van de Wereldvrede. Hij zette zich ook sterk in voor de mensenrechten. Piet Vermeylen overleed in zijn geboorteplaats op 30 december 1991. Hij was 87 jaar. (P.V.)

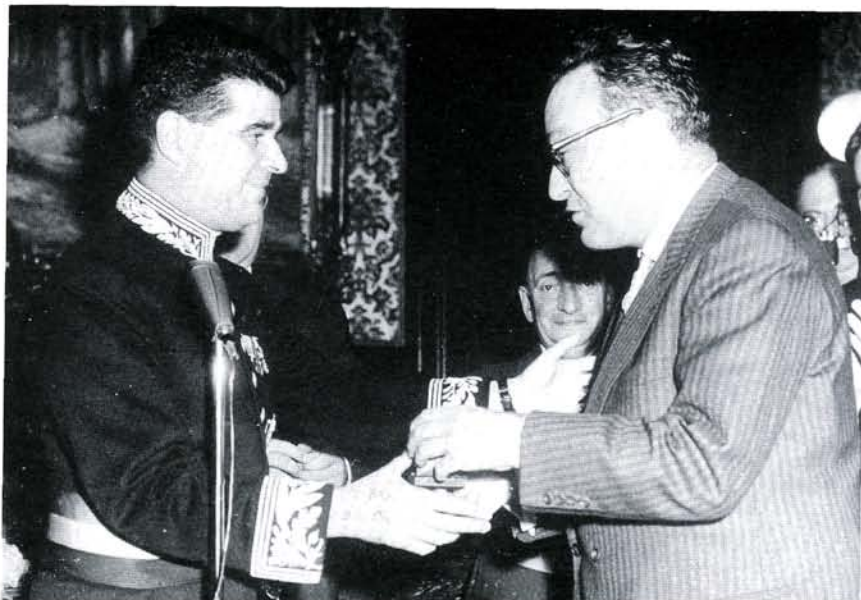
Frans Gelders (Vilvoorde, 28.02.1905) : Rode Burchtheer van het Vlaamse Vilvoorde.

Behalve het feit dat hij één der kopstukken was van de Rode Leeuwen, had Frans Gelders met Vermeylen gemeen dat hij de zoon was van een belangrijk Vlaams socialistisch pionier uit het Brusselse. Frans Gelders sr. speelde onder meer een grote rol bij het opstellen van de eerste taalwetten in 1932.

In 1947 volgde Gelders jr. zijn vader op als schepen van Vilvoorde, een functie die hij tot in 1958 bekleedde. In 1965 werd hij de eerste socialistische burgemeester van Vilvoorde. Als dusdanig had hij regelmatig moeilijkheden met de Franstaligen uit het Voor, maar ondanks hun druk hield hij het bij loketfaciliteiten.

In 1949 deed hij zijn intrede in de Kamer, opnieuw in opvolging van zijn vader. Tijdens zijn vierentwintigjarig mandaat werd hij achtereenvolgens quaestor, ondervoorzitter en voorzitter van het college van quaestoren.

Sinds 1954 was hij voorzitter van de Brusselse federatie van de B.S.P. Na de verkiezingen van 1965 besloot hij echter ontslag te nemen uit die functie, als protest tegen

Guy Cudell, burgemeester van St. Joost-ten-Node en Piet Vermeylen, minister van justitie (1961)

de anti-Vlaamse koers die de federatie steeds duidelijker begon te varen onder druk van het succes van het F.D.F. Op aandringen van onder meer Jos Van Eynde, Leo Collard en Antoon Spinoy kwam hij echter op die beslissing terug. Toen in 1967 door de Brusselse federatie een motie werd goedgekeurd die de vrije keuze van het gezinshoofd in de onderwijstaal voor zijn kinderen waarborgde, stapte Gelders definitief op. Om de aanwezigheid van de Vlamingen op de socialistische lijst veilig te stellen bij de volgende verkiezingen, riep Gelders onmiddellijk na de val van de regering Vanden Boeynants in 1968 een vergadering bijeen van de socialistische partijafdelingen van de kantons Asse, Vilvoorde en Schaarbeek. Daar werd besloten aan de Brusselse federatie te vragen het pollreglement te wijzigen, een voorstel dat onontvankelijk werd verklaard. Bij de voorverkiezing bleek dan ook dat alle Vlaamse kandidaten, behalve Vermeylen die op de derde plaats stond voor de Senaat en Gelders die een strijdplaats had voor de Kamer, naar onverkiesbare plaatsen waren gedegradeerd. Een uitslag die grote beroering veroorzaakte bij de Vlamingen. Een laatste verzoeningsvoorstel, dat erin bestond tenminste aan de twee uit-tredende Vlaamse kamerleden Gelders en Fayat verkiesbare plaatsen toe te kennen, werd afgewezen en had het indienen van een aparte lijst en de verkiezing van Gelders, Fayat en Vermeylen tot gevolg. Bij de volgende verkiezingen van 1971 was Gelders als lijsttrekker de enige rechtstreeks verkozenen voor de Rode Leeuwen. In 1974 stelde hij zich geen kandidaat meer gezien de leeftijdsgrens, maar hij aanvaardde wel om als lijstduwer te fungeren.

Gelders bleef burgemeester van Vilvoorde tot 1979. Hij overleed er een jaar later op 80-jarige leeftijd. (P.V.)